

Velký svět na malém disku

Rychlá orientace v pojmech a heslech, která vás každodenně obklopují, patří k nutným potřebám člověka konce 20. století. Jedním ze zdrojů snadno dostupných informací jsou encyklopedie. Tištěné mají svoje kouzlo, ale pro rychlé vyhledání souvisejících pojmů jsou elektronické tituly s fulltextovou podporou mnohem výhodnější.

Jak začít recenzi titulu, který jsme před několika měsíci na stránkách našeho časopisu představili (Chip 7/99), ale jemuž se nemůžeme dost dobře znovu nevěnovat?

V rámci mezinárodního veletrhu Invox Computer Brno 99 představili zástupci vydavatelství Diderot (přesně tak, jak na jaře, při prvním uvedení titulu na trh, slíbili) novou verzi elektronické encyklopedie Diderot 2000. Ta se na první pohled od té předchozí příliš neliší, ale pod její jen mírně obměněnou ovládací "slupkou" na vás čeká výrazně inovovaný informační obsah. Posuďte sami (v závorce jsou uvedeny údaje první verze). Encyklopedie Diderot 2000 obsahuje:

- 102 300 hesel (54 400);
- 6600 obrázků (5950);
- 4900 fotografií a ilustrací (4800);
- 290 tabulek (290);
- 330 grafů a schémat (330);
- 320 barevných map (320);
- 230 orientačních mapek (230);
- 380 zvukových ukázek (0).

Celý tento výčet je nutné ještě doplnit počtem hypertextových odkazů, kterých je v encyklopedii kolem 50 000 (24 000). Ty spolu s funkcí fulltextového vyhledávání znásobují informační hodnotu připravených textů. Podstatnou novinkou je síťová verze encyklopedie, kterou jistě uvítají zejména školy, vzdělávací instituce či firmy.

Jak je vidět, nárůst dat v nové verzi je opravdu výrazný. Práce s encyklopedií a způsob jejího ovládání se ale nezměnil, proto s přechodem na novou verzi nebudou mít uživatelé žádné problémy. Významným oživením jsou zvukové ukázky. Sekce interaktivních map a animací byla doplněna o dvě nové zajímavé aplikace (vývoj České republiky od období Velké Moravy až do současnosti a funkce jaderné elektrárny s tlakovou nádobou). Navíc byla každá z ukázek doplněna o zvukový komentář.

Data jsou rozdělena do 38 oborů. Samozřejmě že je možné prohlížet celou encyklopedii také najednou, přímo přístupné jsou i audioukázky a obrázky. Po zobrazení příslušného hesla je na pevně rozdělené obrazovce pole pro text, který objasňuje význam příslušného hesla, i pole pro případné doprovodné obrázky nebo zvukové a videoukázky.

Přístup k jednotlivým heslům je možný několika způsoby. V prvé řadě to je rejstříkový systém hesel, přičemž lze ještě volit mezi údaji z celé encyklopedie a údaji z jednoho oboru. Dalším a dnes nejčastěji používaným způsobem orientace v rozsáhlých textech je fulltextové vyhledávání. To umožňuje jak standardní definování dotazu jeho zapsáním, tak využívání tzv. "žolíkové" konvence, kdy lze za jeden libovolný znak doplnit otazník (?), nebo místo řady znaků zapsat hvězdičku (*). Hvězdičku je možno dokonce zadávat i jako první znak textového řetězce (levostranná hvězdička) nebo uprostřed znakového řetězce. To mnohé systémy neumožňují. Efektivnost vyhledávání je podpořena také možností zadávat logické operátory mezi jednotlivá slova. Pokud se vám bude zdát vyhledaný seznam neuspořádaný, přečtete si nápovědu, a hned vám bude jasné, proč tomu tak je a proč autoři o jiném uspořádání vybraných hesel zatím neuvažují (a asi je to tak opravdu optimální řešení problému).

Program nabízí také možnost tisku jednotlivých hesel nebo jejich kopírování do schránky – veškeré informace lze tedy snadno využít (pochopitelně při respektování autorských práv) pro vlastní práci. Nezanedbatelnou výhodou, kterou ocení zejména ti, kteří mají potíže se zrakem, je možnost měnit velikost písma textu.

Stejně jako u ostatních titulů, které vycházejí z nové technologie přípravy multimediálních cedéček pocházejících z tvůrčí dílny EPA software, je jednou z nabízených funkcí poznámkový blok. Nabízí řadu velmi užitečných možností, mimo jiné také možnost vyměňovat si různé "informační" balíčky např. s novými dodatky k encyklopedii s vašimi známými (nebo je šířit některou z vhodných cest – internetem, na Chip CD apod.). Bohužel, opět chybí (především pro ty méně zasvěcené) návod, jak si tohoto výkonného pomocníka trvale, i na dobu, kdy s encyklopedií nepracujete, aktivovat. Tato možnost v praxi bez problémů funguje, stačí spustit (nebo nechat při startu počítače spouštět) program EpaManager.exe, který je umístěn v podadresáři EPA vašich Windows.

Současně s elektronickou verzí encyklopedie byly na Invexu představeny dvě verze tištěné. Jednou verzí je krásně vypravený osmisvazkový knižní soubor pod názvem Všeobecná

encyklopedie a druhou je dvoudílná kniha ve formátu hutného tisku (bez obrázků a dalších grafických prvků), navíc na "novinovém" papíře (také kvůli nízké ceně), určená pro rychlou orientaci především tam, kde kvalitní grafické zpracování není tak důležité – tato verze nese označení Velký slovník naučný. Toto rozdílné pojmenování nepovažuji za příliš šťastné a veřejnost může mást.

Chvályhodnou skutečností, která distribuci nejen elektronického, ale také knižního vydání encyklopedie usnadňuje, je podpora od Nadace Perspektivy. Ta nabízí finanční pomoc (slevu) 1200 Kč na jedno CD-ROM vydání (a 1200 Kč na knižní vydání Všeobecné encyklopedie a 500 Kč na Velký slovník naučný) pro všechny rodiny s dětmi, všem mladým lidem do 26 let, studentům, učitelům a pedagogickým pracovníkům škol a kulturních zařízení a seniorům (nad 60 let). Navíc ti, kteří si zakoupili "jarní" elektronickou verzi encyklopedie, mohou získat její aktualizaci zdarma – další aktualizace (které by měly následovat v ročních intervalech) za velmi přijatelnou cenu. Za těchto podmínek je rozšíření velmi kvalitního zdroje informací co nejširší veřejnosti opravdu přístupné a lze jen doufat, že podobnou podporu získají i další zajímavé a pro rozšíření všeobecné vzdělanosti vhodné produkty.

Při zvažování, zda titulu udělit naše ocenění Chip Tip, stála na jedné straně informačně nesmírně bohatá, profesionálně provedená encyklopedie s velmi příjemným ovládáním a zajímavou možností jejího získání zejména pro ty, kteří ji mohou využít pro své vzdělávání (příspěvek Nadace Perspektivy). Na druhé straně stálo několik drobných nedostatků (např. chybný odkaz u zvukové ukázky Jitky Zelenkové). Nakonec jasně převládlo rozhodnutí, že vzhledem k výrazným přednostem titulu lze trochu přimhouřit oko nad několika chybičkami (mimořádně, zatím neznám CD-ROM, který by byl stoprocentní, bez chyb nebo sporných způsobů řešení instalace a ovládání). Jinak by si tento CD-ROM určitě odnesl první "desítku" v hodnocení novinek na stříbrných kotoučích. Naše ocenění mu jistě právem patří.

Milan Pola

Novinky na stříbrných discích

New English Digest 3 – Gwyneth Paltrow

EPA, Dr. LANG group, Praha, 299 Kč Třetí pokračování elektronického časopisu představuje nejen známou Gwyneth Paltrow, ale také britského muže tisíciletí (Williama Shakespeara). Nechybí články ze současnosti ani články hledící do budoucnosti (Kuchyně 21. století), horoskop, něco pro luštitelé ani další zajímavosti. Na CD najdete třetí pokračování jednoho z dílů edice LANGMaster a plnou verzi jednoho testu kurzu The Heinemann ELT TOEFL Practice Tests. Články jsou určeny pro středně pokročilé a pro pokročilé.

Josef Škvorecký – život a dílo

VOŠ a SG Josefa Škvoreckého, On Time Solutions, Praha, 499 Kč
CD představuje to nejdůležitější ze života Josefa Škvoreckého. Nejen obsahově, ale také svým provedením patří k těm nejlepším CD, které jsou u nás k dispozici. Na CD najdete kapitoly: Životopis, Bibliografie, Dokumenty. Lidé a události, Dílo, Sixty-Eight Publisher, Zachyceno fotoaparátem, Zachyceno mikrofonom, Zachyceno kamerou, Zdena Salivarová-Škvorecká. Životopis namluvil Jiří Bartoška.

Velký slovník cizích slov

Leda, Voznice, 840 Kč
Slovníky patří k velmi potřebným pomocníkům. Tento CD nabízí téměř 100 000 významů slov cizího původu. Slovník vám nabídne nejen význam jednotlivých slov, ale také jejich gramatické tvary, výslovnost, původ a tvaroslovné a slovnědruhové charakteristiky. Významnou funkcí je vyhledávání podobných slov, která vám umožní snáze najít i slova, jejichž přesné znění vám není známo.

Řády, medaile a vyznamenání

Scriptorium, Archiv hlavního města Prahy, 399 Kč
CD-ROM přibližuje téměř pět set faleristik, především historických. Program nabízí funkce Formulář (zobrazuje kartotéku s údaji jednotlivých exponátů), Obrázky (zobrazení exponátů – bohužel ne vždy dostatečně kvalitní), Statuta (doprovodné listiny) a Diplomy. Systém je doplněn funkcí vyhledávání, která usnadní orientaci v rozsáhlé kartotéce. Mnoho zajímavých informací o obsahu CD najdete v kapitole Úvod.

Windows 98 prakticky

Time Solutions, Praha, 379 Kč
Multimediální učebnice nabízí nejen textovou část (s možností vyhledávání pojmů), ale také

řadu ukázkových obrazovek s příslušnými popisy a především víc než šest desítek "videoukázek" doplněných odbornými komentáři. Autoři nezapomněli ani na tak důležité (a bohužel v praxi často opomíjené) skutečnosti, jako je údržba systému, archivace dat a antivirová kontrola. Na CD je umístěn také antivirový program AVG.

Princezna Zmrzlina Nejen pohádka

Přiznám se sám a dobrovolně – zmrzlinu mám moc rád. Tedy tu dobrou, lahodnou chutí, vůní i barvou. A už jsem jich ochutnal desítky různých druhů. Ale Princeznu Zmrzlinu, to jsem viděl poprvé. Jak je vidět, mezi princezny, které si děti pamatují z pohádek, brzy přibude další – princezna Zmrzlina. Pohádku vymyslel Michal Nesvadba a za pomoci dalších spolupracovníků ji ztvárnil jako hudební lední show. A protože si uvědomil, že lidská paměť je značně pomíjivá, připravili ještě CD s hudbou a písničkami nových pohádkových postav. Nezapomněli ani na to, že děti jsou velmi hravé, a vytvořili ještě stejnojmenné CD-Extra. A o tom si teď povíme trochu víc.

V obchodech ho poznáte snadno – má netradiční obal, a to jak velikostí, tak i určením a obsahem. Je to zároveň schránka na řadu doplňků, které budou děti určitě potřebovat a nemusíte je pak honem shánět (fixy, špejle, nůžky, samolepky). Kromě vlastního CD jsou totiž v obalu ještě zpěvník, papírové omalovánky, vystřihovánky, minipexeso a další drobnosti, které děti jistě využijí při hrách a rozvíjení svých verzí příběhů princezny Zmrzliny.

Ale věnujme se už vlastnímu cédéčku. Připravila ho firma DTP Studio a jak už z jeho označení (extra) plyne, jde o CD, který lze přehrávat v audiopřehrávačích. Tam z něj uslyšíte 11 písniček (37 minut), ve kterých vás jednotlivé postavičky provedou pohádkovým příběhem.

Pokud si pustíte CD v počítači, nabídne program celou řadu činností, které budou děti učit poznávat písmenka, číslice, počítat, číst, logicky uvažovat nebo budou podporovat jejich touhu po hraní a tvůrčích aktivitách. Vše pochopitelně vychází z děje pohádkového příběhu a postaviček, které se v něm vyskytují – kluk Damián, princezna Zmrzlina, čerti, Sněžný muž, princové (Kalíšek, Kopeček, S polevou), Mandlička, Na dřívku, Twister, Chips a další. Celým programem se prolínají ukázky z vlastní lední show – hudební i video.

Většina nabídky vám bude jasná z členěného menu, které nabízí šest základních voleb a z nich potom vlastní aktivity. Jsou to:

- Učíme se (Hledáme písmenka, Doplnovat slova, Poznáváme číslice, Počítáme postavy);
- Hrajeme si (Pexeso, Karty, Kdo je kdo, Lední show);
- Zpíváme si (Posloucháme, Vyberte si, Prohlížíme si fotografie);
- Prohlížíme si (kouzelný fotocomics jednotlivých částí lední show);
- Malujeme si (Rozdílly, Omalovánky);
- Soutěžíme (Puzzle, Viděli jsme na ledě).

Výsledky snažení zejména v části Učíme se jsou zobrazovány hned po jednotlivých otázkách tak, že se přimaluje žlutý proužek k obrázku usmívajícího se (správná odpověď), nebo mračícího se (špatná odpověď) sluníčka. Po splnění celého úkolu program ohodnotí výkon známkou stejně jako učitel ve škole – 1 pro výborné znalosti, 5 pro ty hodně špatné. Škoda jen, že nelze nastavit různé stupně obtížnosti pro různě zdatné "školáčky" (třeba v částech Počítáme postavy nebo Kdo je kdo by to bylo velmi žádoucí).

Podrobněji rozebírat hry jistě není ani třeba. Zábavnou formou se v nich cvičí postřeh, logické uvažování i paměť. Program nabízí také možnost malování (omalovánky) s tím, že si lze svůj výtvar vytisknout na připojené tiskárně.

Děti si určitě oblíbí i řadu pěkných a rytmických písniček. Ty mohou poslouchat jak z přehrávače, tak i při využívání CD na počítači. Zde dokonce v několika variantách; třeba jen jako doprovod při hrách, nebo si je mohou přímo pustit jako zvukový záznam, nebo částečný videozáznam z lední show, případně také jako písničky se zobrazováním právě zpívaného textu. Pro snadnější zapamatování textů je připraven ještě zpěvníček, ve kterém jsou zvláště zvýrazněny texty, které si mohou děti zpívat na zaznamenaný hudební doprovod (kdy se jinak pouze hraje).

Kromě řady videoukázek z lední show jsou na CD i "civilní" fotografie jednotlivých bruslících protagonistů.

Prostě – s princeznou Zmrzlinou se děti určitě nebudou nudit, i když se na některý ze zimních stadionů nedostanou. A naopak, pokud se jim poštěstí vidět lední show Princezna Zmrzlina, jistě je tento CD potěší tím, že si budou moci připomínat určité krásné zážitky z vlastní představení a ještě si přitom hrát některou z her nebo si procvičovat své mozkové závity.

Milan Pola